

En initial analys av EU:s lista på produkter i känsliga ekosystem

– samt kommentarer runt EU:s industriallianser

En initial analys av EU:s lista på produkter i känsliga ekosystem samt kommentarer runt EU:s industriallianser.

Innehållsförteckning

1.	Syfte, mål och sammanfattning	3
2.	EU-kommissionens analys av 137 produkter	3
3.	Listan på 137 produkter i relation till industriallianserna	5
4.	Industriallianser.....	5
5.	Vad betyder 137-listan och industriallianser för Sverige och för svensk industri?.....	6
6.	Metod för studien	7
7.	Källförteckning.....	8

1. Syfte, mål och sammanfattning

EU har listat 137 produkter i känsliga ekosystem där EU är beroende av utomeuropeiska leverantörer. Urvalet, som motsvarar 6% av EU:s totala import, kommer ur 5200 produkter. Samtidigt har EU startat sex stycken industriallianser. EU:s industriallianser ska främja utvecklingen inom utvalda nyckelsektorer som är viktiga för Europas oberoende av utomeuropeisk kompetens och teknik.

Industriallianserna är startade ur en top-down analys medan listan på 137 produkter är sprungen ur en bottom-up analys av handelsdata. RISE slutsats är att det således finns ganska små kopplingar mellan listan på 137 produkter i känsliga ekosystem och de industriallianser som skapats.

Slutsatsen är att listan på de 137 produkterna som tagits fram ur handelsdataunderlag med statistiska metoder inte utgör tillräckligt bra underlag för en strategisk analys

Att göra en analys av produkter i känsliga ekosystem för EU och Sveriges räkning är rätt tänkt men arbetet måste ske mycket närmare industrins verkliga behov så att en känslighetsanalys kan baseras på dessa behov. En sådan analys bör göras å Sveriges räkning men då göras i en nära dialog med svensk industri.

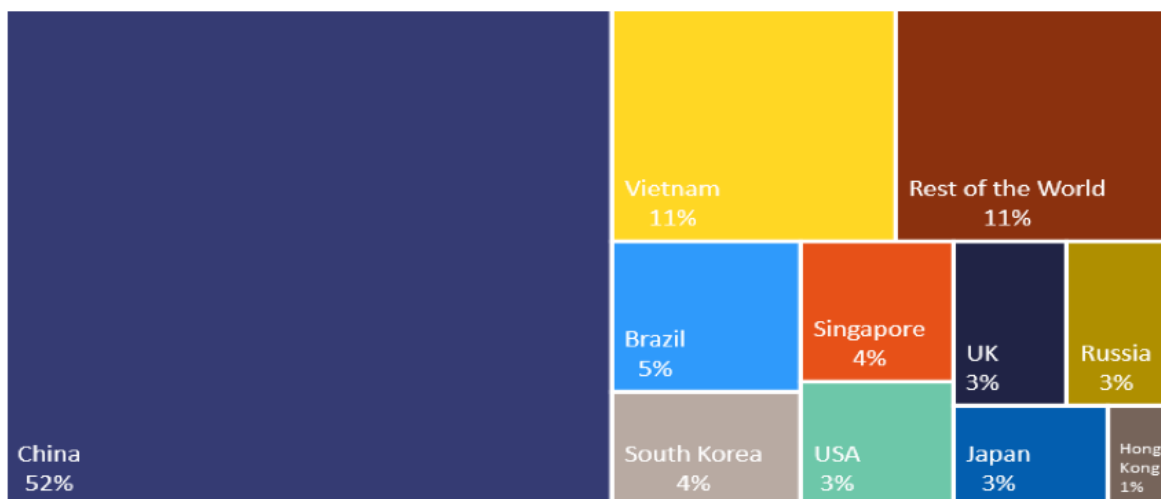
Industriallianserna som startats över Europa är idag sex till antalet men fler kommer att startas successivt. I samtal med näringslivet har framkommit att det i de allra flesta fall är bättre för svensk industri att medverka i dessa allianser än att stå utanför, även om instrument med koppling till industriallianserna - som IPCEI – enligt representanter för näringslivet kan snedvrída konkurrenssituationen och i viss mån utgöra hinder för fri handel (se källa 7). Att stå utanför innebär att påverkansmöjligheterna minskar och att man vare sig blir del av informationsflödet eller potentiella satsningar från EU. Dessutom avser det franska ordförandeskapet i europeiska rådet (vår 2022) att ytterligare stärka den "strategiska suveränitetens" ekonomiska politik, d.v.s. fler möjligheter till storskaliga industritöd. Detta skulle kunna öka betydelsen av att aktivt delta i initiativ som industriallianser och IPCEI.

En potentiell negativ effekt av IPCEI som instrument är att stora länder som Tyskland och Frankrike gynnas otillbörligt mycket genom att deras satsningar görs i en större skala och därmed gynnar deras inhemska industri på ett annat sätt än vad Sverige förmår. Likväl är det vår bedömning att fördelar med att vara med överväger nackdelar. Sverige, som nation, bör därför ansluta sig till de industriallianser som drivs inom områden, som efter analys, bedöms viktiga för svenskt näringsliv eller svensk forskning.

2. EU-kommissionens analys av 137 produkter

På inbjudan av det europeiska rådet – EU:s samlade regeringschefer - har EU-kommissionen gjort en analys av Europas strategiska beroenden när det gäller produkter och material (källa 4), vilket resulterat i en lista på 137 produkter i känsliga ekosystem där EU är beroende av utomeuropeiska leverantörer.

Analysen startade i en bruttolista på 5200 produkter som sedan filtrerades baserat på handelsdata för hur mycket Europa importerar, samt huruvida det finns tillgång till eller produktion av produkterna inom Europa, vilket resulterade i en lista på 137 produkter.

Share of EU import value by origin of the identified 137 products where the EU is dependent in sensitive ecosystems
Source: European Commission based on BACI database

Listan på 137 produkter motsvarar 6% av värdet av alla importerade produkter till Europa. På listan finns stort som smått, och några exempel på områden är metaller, mineral, plaster, gummiartiklar, ädla stenar, medicinska instrument, kemikalier, textilier och pappersmassa. Under varje område finns specifika produkter. På den nivån utgör listan en mycket brokig samling produkter. Brokigheten kan t.ex. beskrivas genom att andningskydd såväl som tankfartyg står med som separata produkter bland de listade 137.

Noterbart är att många produkter där EU de facto är beroende av import saknas på listan, exempelvis många typer av halvledare. Orsaken som kommissionen uppgav var att halvledare produceras inom EU, men produktkoderna är inte tillräckligt finkorniga för att särskilja mellan de halvledartyper EU måste importera och de som produceras inom unionen.

Kommissionens arbetsgrupp för 137-listan har sedermera reducerat den till en ny lista med 34 produkter som motsvarar 0,6% av EU:s totala import. För denna 34-lista har ytterligare två matematiska kriterier lagts till. 1. HHI (Herfindahl-Hirschman Index) >0,4 vilket indikerar låg potential för diversifiering och 2. Prisskillnad mellan extra import i förhållande till total import större än 30% vilket indikerar möjligt låg potential för substitut. Allt detta ger en lista ger en lista på 34 extra känsliga produkter varav 22 av dessa produkter är råmaterial eller mellanprodukter som legeringar eller materialföreningar. Övriga 12 är slutprodukter som t.ex. mediciner och radioutrustningar. Den reducerade 34-listan har inte gjorts tillgänglig utanför arbetsgruppen, och således inte heller för detta projekt.

För tillfället pågår en analys av 137-listan i industriforum (https://ec.europa.eu/growth/news/eu-industrial-forum-takes-forward-industrial-strategy-agenda-2021-06-29_en) där man vill samverka med industri runt om i Europa för att därigenom kunna göra en djupare analys ur strategisk synvinkel hur försörjningsläget verkligen påverkar sårbarheten i europeisk industri. Listan kommer med största sannolikhet efter diskussioner i industriforum och kontakter med näringslivet runt om i Europa att revideras. Sverige är representerade i dessa industriforum genom såväl Näringsdepartementet som Teknikföretagen.

Den frågelista vi fått från kommissionen som diskuteras med industriforumen är följande: (Fritt översatt från engelska)

1. Finns det något av de beroende varor (i specifika ekosystem och/eller horisontellt över ekosystemen) som identifierats i kommissionens kartläggning nedifrån och upp som

skulle kunna vara av särskild strategisk karaktär och/eller skulle förtjäna prioritet för ytterligare detaljerad bedömning?

2. Har ni identifierat ytterligare strategiska beroenden (inkl. när det gäller varor, tjänster och teknik) utöver dem som identifierats i kommissionens bottom-up-analys och djupdykningar, som skulle förtjäna ytterligare uppmärksamhet?
3. Vilken typ av åtgärder och av vilka aktörer kan bidra till att ta itu med eller mildra de strategiska beroendena?

Det finns inget enkelt eller entydigt svar på vad listan över de 137 eller 34 produkterna kommer att användas till av EU kommissionen eller det europeiska rådet. Arbetet i industriforum kommer säkert innebära att listan revideras men det är idag inte bestämt hur redovisningen kommer att ske tillbaka till det europeiska rådet och därmed inte heller vilka åtgärder som listorna kan leda till.

Ju mer listorna bearbetas och analyseras desto bättre underlag kommer de att utgöra för olika typer av åtgärder.

3. Listan på 137 produkter i relation till industriallianserna

EU kommissionen gör i sammanhanget två olika typer av analyser av försörjningssituationen. Den ena är den "bottom up" approach som resulterat i listan på 137 produkter. Samtidigt görs en "top down" analys som tar sitt ursprung i att kommissionen identifierat ett antal områden där det är viktigt att Europa gör sig gällande och behöver genomföra speciella insatser. Det är grunden för industriallianserna.

Kommissionens tanke är att "bottom up-" och "top down-" approacherna ska mötas någonstans på mitten, och att det då ska gå att dra strategiska slutsatser.

Vid en fråga till kommissionen framgick att kopplingarna mellan 137-listan av produkter i känsliga ekosystem och industriallianserna är mycket svag. Att halvledare och känsliga ämnen kring halvledare saknas på listan över de 137 produkterna säger en del om den svaga bryggan mellan listan och allianserna.

4. Industriallianser

EU:s industriallianser ska främja utvecklingen inom utvalda nyckelsektorer som bedöms viktiga för Europas oberoende¹ av utomeuropeisk kompetens och teknik. Industriallianser finns eller planeras inom följande områden: råvaror, batterier, aktiva substanser för läkemedel, vätgas, halvledare samt moln- och edgeteknik. I skrivande stund undersöker kommissionen även en allians för bäraraketer och en allians för nollutsläppsflygplan. Att de områdena har valts ut av kommissionen är en kombination av kommissionens egna beräkningar kring Europas kapacitet (eller brist på självförsörjning) samt påtryckningar från organisationer och medlemsländer.

Allianserna ska utgöra en europeisk samlingspunkt för aktörer, från offentlig och privat sektor, för gemensam utveckling av nya affärspartnerskap och investeringar inom alliansens

---

¹ "strategiska oberoende"; är ett relativt nytt begrepp i EU:s vokabulär som innebär att EU i större utsträckning ska bli självförsörjande av känsliga varor/tjänster. Det behöver inte innebära helt självförsörjande, utan en målbild om att den europeiska marknaden i större utsträckning ska öka sin produktionskapacitet (för utpekade områden, däribland alliansernas olika områden) för att inte vara lika sårbar vid externa händelser (så som Covid-pandemin). I vissa fall har kommissionen en ambition för självförsörjning (batterier) i andra fall är det inte en målbild (halvledare).

område. Varje allians sätter upp sina egna branschspecifika målsättningar med tillhörande färdplan för hur målen om ökad europeisk kapacitet ska uppnås.

Industriallianserna bör avläsas som en integrerad del av EU:s industri-, närings- forsknings- och innovationspolitik. Det innebär att närliggande program (t.ex. Horisont Europa) och initiativ (t.ex. EU:s industriforum) kommer att vara viktiga för alliansens bärkraft. Även medlemsländernas deltagande, eller stöttande, spelar en viktig roll för alliansens samlade förmåga att följa upp åtaganden och säkra nödvändiga investeringar. Detta eftersom en stor del av finansieringen till gemensamma projekt och investeringar förväntas komma från medlemsländerna och deltagande allianspartners (industri, akademi, forsknings- och innovationspartners).

Medlemsländerna har en betydelsefull roll genom att de kan underlätta tillgången till nationella finansieringsströmmar som spelar in till alliansens aktiviteter och målsättningar. Det kan t.ex. handla om investeringar genom subventioneringsverktyget IPCEI (Important Projects of Common European Interest, alltså projekt av gemensamt europeiskt intresse) som innebär att medlemsländer kan undgå statsstödsreglering för investeringar som kommissionen bedömer är av gemensamt europeiskt intresse. IPCEI är tänkt vara ett instrument att under en begränsad tid stödja specifika områden, vilka bedöms vara av stor vikt för EU, samtidigt som man identifierar stora utmaningar och behov av riskfyllda FoU-insatser där marknaden visat sig inte fungera tillfredsställande. För dessa områden kan EU-kommissionen bevilja ett särskilt undantag från gällande statsstödsregler, vilket möjliggör ett s.k. IPCEI-initiativ.

Att kommissionen, och i vissa fall medlemsländerna, följer och stöttar alliansens uppbyggande innebär också att det finns direkta (och indirekta) kommunikationskanaler till beslutsfattare och programskrivare. Med andra ord handlar deltagande i alliansen också om positionering för att påverka det europeiska investeringslandskapet inom området.

Etableringen av de nya industriallianserna speglar till viss mån de trender som råder i det politiska landskapet just nu, där statlig intervention och europeiska värdekedjor vunnit kraft mot marknadsliberalism och globala värdekedjor. Sverige är ett av de medlemsländer som i regel förespråkar en marknadsliberal europeisk politik, och är i denna kontext mindre angeläget att strömma statliga/europeiska medel för att komplettera marknadens investeringar. Något som kanske har spelat roll för Sveriges agerande att t.ex. inte signera "joint declaration on processors and semiconductor technologies" (december 2020) där 22 av EU:s medlemsländer påkallade att EU bör etablera en industriallians inom området.

De olika allianserna kommer troligen ha olika förmågor till att mobilisera investeringar. Detta beror på hur många och vilka aktörer som ansluter sig till allianserna samt vilken hype det specifika branschområdet har på den europeiska och nationella politiska agendan. EU:s industriallianser, tillika den nya industristrategin (källa 5), kan dock avläsas som en signal på att EU i allt högre grad utformar finansiella instrument och stödmekanismer på geopolitiska grunder (som ett europeiskt svar på den globala teknologikampen) och deltagande i allianserna är därför ett effektivt sätt att positionera sig inför de möjligheter detta tillför.

5. Vad betyder 137-listan och industriallianser för Sverige och för svensk industri?

Tanken bakom att det europeiska rådet vill få kontroll på strategiska beroenden är förstås sund och helt riktig. Dock krävs en djupare och strategisk analys för att en lista ska göra nytta och kunna kopplas till olika insatser.

Det finns absolut produkter på 137-listan som kan vara kritiska för svensk industri men det är långt ifrån uppenbart hur ett sådant subset skulle se ut, och likaså hur en prioritetslista som motsvarar de verkliga behoven eller de verkliga känsligheterna för Sverige bör formuleras.

Noteras kan att en del av de råvaror som finns med på 137-listan finns i svensk berggrund men utvinns inte, eller åtminstone inte i en omfattning som motsvarar Europas behov. En förstärkt krissituation skulle kunna innebära påtryckningar på Sverige att utöka utvinningen men också ökat incitament för svenskt näringsliv att ta tillvara dessa affärsmöjligheter genom utvinning av dessa råvaror.

I uppdrag #2 till RISE från Teknikföretagen är avsikten att bedriva en förundersökning för hur en sådan strategisk analys kan bedrivas och därmed ge bättre underlag för svensk industris behov av känsliga produkter och material. Det är först efter huvudprojektets genomförande som några genomtänkta svar kan ges.

Sverige deltar som nation i två allianser (Batteri och Vätgas) men svenska företag deltar enligt nedan i fler.

Allians	Startår	Antal partners	Svenska företagspartners	Andra svenska partners
ERMA, European Raw Materials Alliance	2020	C:a 1000	Boliden, Epiroc, Eurobattery Minerals, Holmasjön Prospektering AB, LKAB, Sencept, Sotkamo Silver, Vargön Alloys, Volvo Group, Woxna Grafit, Zinkgruvan Mining, Cellfion, LTU Business, Superior Graphite, Talga, VBN Components,	Luleå universitet, KTH, FAMMP (Fennoscandian Association for Metals and Minerals, Svemin, Swedish Mining Association, SGU, Vinnova
European Clean Hydrogen Alliance	2020	C:a 1200	AB Sjöbohem, ABB, Blockark AB, Cell Impact AB, InEpack AB, Jämtkraft, LKAB, Nilsson Energy, Nordion Energy, Ovako, Perstorp, Plagazi AB, Powercell, Rabbalshede Kraft, Sandvik Materials, Scania CV, SSAB, Trelleborgs Energi, Vattenfall, Volvo Group,	ECFT Sweden, Invest in Norrbotten, Hydrogen Sweden, IVL Svenska Miljöinstitutet, Luleå Universitet,
European Battery Alliance	2017	C:a 700	Boliden, Gränges, Talga, Altris, Enerpoly, Höganäs, Northvolt, LKN Industriautomation, Evlvedger, Einride, Epiroc, Husqvarna, Opibus, Traton, Vattenfall, Volvo Cars, Volvo Group, Stena Metall, Stena Recycling	RISE, Uppsala Universitet/Ångström Advanced Battery Center,
Circular Plastics Alliance	2018	C:a 300	Atomler AB, Wellplast AB	IKEM, IVL Svenska Miljöinstitutet, Naturvårdsverket
European Alliance for Industrial Data, Edge and Cloud	2021	C:a 40	Ericsson	
Industrial Alliance on Processors and Semiconductor Technologies	2021	Ingen uppgift	Ingen uppgift	

6. Metod för studien

Projektet har bedrivits av RISE och finansierats av Teknikföretagen och RISE.

För projektet har RISE projektmodell tillämpats. Projektet har genomförts i form att studier av tillgängligt material samt intervjuer av tjänstemän som skrivit Commission staff document enligt källa 3.

Följande personer har deltagit i framtagandet av denna rapport.

Per-Olof Sjöberg – RISE – Projektledare och editor

Adam Edström – RISE

Adam Andersson – RISE

Joakim Jakobsson – RISE

Marie Ivarsson – RISE

Styrgruppen till projektet har bestått av följande personer:

Peter Johansson (Ordförande) – Teknikföretagen

Charlotte Karlsson (Ordförande) - RISE

Patrik Sandgren – Teknikföretagen

Monica Ringvik – RISE

7. Källförteckning

Som underlag till denna rapport har material från EU-kommissionen studerats.

1. A New industrial strategy for Europe.
https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/communication-eu-industrial-strategy-march-2020_en.pdf
2. Updating the 2020 New Industrial Strategy: Building a stronger Single Market for Europe's recovery
https://ec.europa.eu/growth/news/updating-2020-industrial-strategy-towards-stronger-single-market-europes-recovery-2021-05-05_en
3. COMMISSION STAFF WORKING DOCUMENT - Strategic dependencies and capacities
https://ec.europa.eu/info/files/staff-working-document-strategic-dependencies-and-capacities_en
4. <https://www.consilium.europa.eu/media/45910/021020-euco-final-conclusions.pdf>
5. European industrial strategy https://ec.europa.eu/growth/industry/strategy_sv
6. Intervjuer med skribenterna till "Commission staff working document"
7. <https://www.teknikforetagen.se/globalassets/news/dokument/teknikforetagen-answer-to-ipcei-consultation-2021-04-15.pdf>